

आ.व. २०८२/०८३ को बैशाख महिनाको मूल्य विश्लेषण प्रतिवेदन, २०८३

नेपाल सरकार

उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय

वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभाग

बबरमहल, काठमाण्डौ

आ.व. २०८२/०८३ को बैशाख महिनाको मूल्य विश्लेषण प्रतिवेदन २०८३

१. पृष्ठभूमि:

कुनै वस्तु वा सेवाको परिवर्तित मूल्यका साथसाथै खरिद विक्री, व्यापार एवं बजार मूल्यसँग सम्बन्धित तथ्याङ्क नै मूल्य तथ्याङ्क हो। यो आर्थिक क्षेत्रको एक महत्वपूर्ण औजार हो, जसले बजारमा वस्तु वा सेवाको मूल्य कति छ, समयसँगै मूल्य बढ्यो कि घट्यो, कति प्रतिशत परिवर्तन भयो भन्ने सम्बन्धी बजारको यथार्थ अवस्थाको चित्रण गर्दछ। जस्तै: उपभोक्ताले उपभोग गर्ने वस्तु तथा सेवाहरूको आवधिक मूल्य, उत्पादकको मूल्य, कृषिजन्य वस्तुहरूको मूल्य, आयात वा निर्यात गरिएका वस्तुहरूको मूल्य, मूल्य सूचाकाङ्कहरू आदि। मूल्य धेरै किसिमका भएतापनि आधारभूत मूल्य (Basic Price), उत्पादकको मूल्य (Producers Price) र उपभोक्ताको मूल्य (Purchasers Price) मुख्य हुन्। नेपालमा मूल्यसँग सम्बन्धित तथ्याङ्कहरू मुख्यतः नेपाल राष्ट्र बैंक र राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय (मूल्य शाखा) बाट प्रकाशन हुने गरेका छन्। नेपाल राष्ट्र बैंकबाट Consumer Price Index (CPI), Wholesale Price Index (WPI), Salary and Wage Rate Index (SWRI) जस्ता तथ्याङ्कहरू प्रकाशन हुने गर्दछन् भने राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयबाट औद्योगिक मूल्य (Manufacturer's Price Index and Producer's Price Index), निर्माण सामाग्री मूल्य (IPICS) तथा कृषि उत्पादनको कृषक मूल्य (APPI), Trade Margin पत्ता लगाउन Distributive Trade Survey सम्बन्धी तथ्याङ्क संकलन र प्रकाशन हुने गरेका छन्। यी निकायहरूबाट प्रकाशित तथ्याङ्कहरू सूचाङ्कमा मात्र केन्द्रित र वस्तुगत रूपमा मात्र हुने गरेको देखिन्छ। यस परिप्रेक्ष्यमा आम उपभोक्तालाई बजारमा वस्तुको वास्तविक विक्री मूल्य जानकारी प्रदान गर्ने मूल्य र मूल्यलाई प्रभाव पार्ने अन्य तत्वहरूको पनि समग्र जानकारी एकै स्थानबाट प्रदान गर्न यो प्रतिवेदन तयार गरिएको हो।

उपभोक्ता संरक्षणको क्षेत्रमा अत्यावश्यक वस्तुको मूल्य अनुगमन र विश्लेषण अपरिहार्य मानिन्छ। कुनै वस्तुको आकस्मिक तथा अस्वभाविक मूल्यमा वृद्धि भएमा Price Stabilization Fund Trust बाट उक्त वस्तुको अस्वभाविक मूल्य नियन्त्रण गरि उपभोक्ता संरक्षणमा योगदान दिने गरेको पाईन्छ। नेपालको सन्दर्भमा विगतका वर्षहरूमा वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभागबाट उपत्यकाका विभिन्न बजार केन्द्रहरूमा गई मूल्य सूची संकलन गरि चौमासिक रूपमा चौमासिक मूल्य विश्लेषण प्रतिवेदन प्रकाशन गरिने गरिएको छ। नेपालभर रहेका वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण कार्यालयबाट यस विभागमा प्राप्त मासिक औषत मूल्य र विभिन्न वस्तुगत संघ संस्थाबाट मासिक रूपमा प्राप्त हुने मूल्य समेत समावेश गरि बजार मूल्यसँग सरोकार राख्ने सबैलाई मूल्यका अतिरिक्त मूल्यलाई प्रभाव पार्ने अन्य तत्व सम्बन्धी तथ्याङ्कहरूको पनि जानकारी प्रदान गर्ने उद्देश्यले मासिक रूपमा प्रतिवेदन प्रकाशन गर्दै आईएको छ। आ.व. २०८२/८३ को चैत्रसम्म चौमासिक र मासिक मूल्य विश्लेषण प्रतिवेदनहरु सार्वजनिक गरिसकिएको छ। यसका साथै बैशाख महिनाको मूल्य विश्लेषण प्रतिवेदन समेत तयार गरि सार्वजनिक गरिएको छ। यस प्रतिवेदनमा समावेश भएका तथ्याङ्कहरू मध्ये केहिको मासिक मूल्य विभाग आफैले प्राथमिक तथ्याङ्कको रूपमा संकलन गर्नुका साथै यस विभाग अन्तर्गतका पाँचवटा वाणिज्य कार्यालयबाट प्रत्येक महिना प्राप्त हुने मूल्य सम्बन्धी विवरण समेत प्राथमिक तथ्याङ्कको रूपमा प्रयोग गरिएको छ भने यसका अलवा अधिकांश तथ्याङ्कहरू विभिन्न सरकारी निकाय, व्यापार सम्बद्ध संघसंस्था आदिबाट संकलन गरि द्वितिय तथ्याङ्कको रूपमा प्रयोग गरिएको छ। यस मूल्य विश्लेषण प्रतिवेदन आम उपभोक्ता अधिकारकर्मी, विद्यार्थी, अनुसन्धानकर्ताहरू तथा मूल्यसँग सरोकार राख्नुहुने सम्पुर्ण व्यक्तित्वहरूलाई सहयोगी सिद्ध हुने आशा राखिएको छ।

२. मूल्य:

कुनै वस्तु वा सेवाको सट्टामा तिर्नुपर्ने रकम वा आर्थिक मापनलाई मूल्य भनिन्छ। अर्को अर्थमा कुनै उत्पादन, वस्तु वा सेवाको मौद्रिक विनिमय नै मूल्य हो। बजारमा किन्ने, बेच्ने वा व्यापार गर्ने कुनै पनि वस्तुलाई तोकिएको पैसा वा रकमले मूल्यलाई बुझाउँछ। यसले कुनै चीजको मौद्रिकमानलाई प्रतिनिधित्व गर्नुका साथै खरिदकर्ता र विक्रेताहरू बीचको विनिमय मूल्यलाई प्रतिबिम्बित गर्दछ। मूल्य आपूर्ति र माग, उत्पादन लागत, प्रतिस्पर्धा, बजार प्रवृत्ति, र उपभोक्ता प्राथमिकताहरू सहित विभिन्न कारकहरू द्वारा निर्धारण गरिन्छ। आर्थिक सर्तहरूमा, मूल्यले स्रोतहरू बाँडफाँड गर्न, उपभोक्ता व्यवहार निर्धारण गर्न र बजार गतिशीलतालाई आकार दिन महत्त्वपूर्ण भूमिका खेल्छ। यसले आपूर्ति र मागलाई सन्तुलनमा राख्ने संयन्त्रको रूपमा काम गर्दछ, साथै उत्पादकहरूलाई स्रोतहरू कुशलतापूर्वक बाँडफाँड गर्नको लागि संकेत गर्दछ। वस्तुको मूल्यले बजारमा उत्पादकहरू र उपभोक्ताहरूको निर्णयहरूलाई प्रभावित गर्ने गर्दछ।

३. मूल्यलाई प्रभाव पार्ने तत्वहरू:

बजारमा देखिएका विभिन्न प्रकारका तत्वहरूले मूल्यमा उतारचढाव देखिने गर्दछ। धेरै कारक तत्वहरूले उत्पादन, सेवा, वा वस्तुको मूल्यलाई असर गर्न सक्छ। जसमध्येका केही तत्वहरूको बारेमा यहाँ चर्चा गरिएको छ।

आपूर्ति र माग: आपूर्ति र मागबीचको सम्बन्ध मूल्यलाई प्रभाव पार्ने सबैभन्दा महत्त्वपूर्ण कारकहरू मध्ये एक हो। यदि माग आपूर्ति भन्दा बढी छ भने बजारमा मूल्य बढ्छ र आपूर्ति माग भन्दा बढी छ भने बजारमा मूल्य घट्छ।

उत्पादन लागत: कच्चा माल सामान, श्रम, उत्पादन प्रकृया तथा उत्पादन भएको कूल परिमाणको लागतले वस्तुको मूल्य निर्धारण मा महत्त्वपूर्ण भूमिका खेल्छ। उच्च उत्पादन लागत भएमा अक्सर उच्च मूल्य हुने गरेको पाईन्छ।

प्रतिस्पर्धा: बजारमा प्रतिस्पर्धीको स्तरले मूल्य निर्धारणलाई असर गर्न सक्छ। प्रतिस्पर्धी बजारमा, व्यवसायीहरूले ग्राहकहरूलाई आकर्षित गर्न मूल्य घटाउन सक्छन् भने एकाधिकार वा कम प्रतिस्पर्धी बजारमा सामान्यतया वस्तुको मूल्य बढी रहने गरेको पाइन्छ।

बजार सर्तहरू: मुद्रास्फीति, मन्दी वा आर्थिक वृद्धि जस्ता आर्थिक अवस्थाहरूले उपभोक्ताको क्रय शक्तिलाई प्रभाव पार्न सक्छ, जसले गर्दा पनि मूल्यमा प्रत्यक्ष प्रभाव परेको हुन्छ।

उपभोक्ताका प्राथमिकताहरू: उपभोक्ताका प्राथमिकताहरू र प्रवृत्तिहरूले निश्चित उत्पादन वा सेवाहरूको मागमा परिवर्तन ल्याउन सक्छ, जसले गर्दा त्यससँग सम्बन्धित वस्तुहरूको मूल्यहरूलाई असर गर्न सक्दछ।

ब्रान्ड र प्रतिष्ठा: राम्रोसँग स्थापित ब्रान्ड तथा प्रतिष्ठाले गर्दा उक्त ब्रान्डबाट उत्पादित वस्तु को गुणस्तर को प्रभावका कारणले गर्दा बजारमूल्यमा फरकपन आउने गर्दछ।

सरकारी नीति, नियम तथा कर: सरकारी तवरबाट जारी गरिएका विभिन्न वाणिज्य तथा उपभोक्ता हित संरक्षण सम्बन्धी नीतिहरू, नियमहरू, राजश्व, कर आदिका कारणले प्रत्यक्ष रूपमा मूल्यहरूलाई असर गर्दछन।

मुद्रा विनिमय दर: अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा व्यापार गरिएका सामानहरूको लागि, मुद्रा विनिमय दरहरूमा हुने उतार-चढावले आयात र निर्यात मूल्यहरूलाई असर गर्दछ।

मौसम र प्राकृतिक अवस्था: केही उत्पादन वा सेवाहरूमा मौसमी मागको उतार चढाव हुन्छ। जसले मूल्य निर्धारणलाई असर गर्न सक्छ। उदाहरणका लागि, चाडपर्वको मौसममा विदा-सम्बन्धित वस्तुहरूको मूल्य बढ्न सक्छ।

पूँजीको लागत: ऋण लिने पैसा र ब्याज दरहरूले मूल्य निर्धारण निर्णयहरूलाई प्रभाव पार्न सक्छ, विशेष गरि सामान उत्पादन गर्ने उद्योगहरूको पूँजीको लागतमा हुने घटवढले गर्दा मूल्यमा प्रत्यक्ष असर देखिने गर्दछ।

प्रविधि को प्रयोग: प्राविधिक प्रगतिहरूले गर्दा उत्पादन प्रक्रिया र लागतहरूलाई असर गर्न सक्छ, जसले मूल्य निर्धारण रणनीतिहरूलाई समेत प्रभाव गरि मूल्यमा असर गर्न सक्दछ।

विश्वव्यापी घटनाहरू: प्रमुख विश्वव्यापी घटनाहरू जस्तै प्राकृतिक प्रकोपहरू, भू-राजनीतिक द्वन्द्वहरू, अन्तर्राष्ट्रिय रुपमा हुने करका दर परिवर्तन र महामारीहरूले आपूर्ति शृङ्खलामा बाधा उत्पन्न भई मूल्यमा प्रभाव पुऱ्याउन सक्छन्।

अनुमानित मूल्य: उपभोक्ताहरू बीचको उत्पादन वा सेवाको कथित मूल्यले उनीहरूले तिर्न इच्छुक मूल्यलाई प्रभाव पार्न सक्छ। प्रभावकारी मार्केटिङ र ब्रान्डिङले यस धारणालाई प्रभाव पार्न सक्छ।

बजार विभाजन: विभिन्न बजार खण्डहरूमा आधारित मूल्यहरू भिन्न हुन सक्छन्। एउटै सामानको मूल्य पनि फरक फरक खण्डमा फरक फरक हुने गर्दछ। जस्तै लकजरी बजारहरू र सस्तो बजारहरू मा पर्ने वस्तुको मूल्यमा हुने फरकपनलाई बजार विभाजनबाट हुने मूल्य भिन्नताको संज्ञा दिन सकिन्छ।

पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य: पेट्रोलियम पदार्थमा को मूल्यमा हुने उतारचढावले गर्दा वस्तुको ढुवानी मा लाग्ने खर्चमा घटवढ भई लागत खर्चमा प्रभाव पार्ने हुँदा मूल्यमा प्रभाव पार्ने गर्दछ।

४. उपभोग्य वस्तुको मूल्य नीति:

खाद्यान्न लगायतका उपभोग्य वस्तुको मूल्यमा वृद्धि हुँदै जाने प्रवृत्तिलाई नियोजित र नियन्त्रित गर्न नेपाल सरकारले बजार अनुगमनलाई तिब्रता प्रदान गरेको तथ्य सर्वविदितै छ। बजार व्यवस्थापन र मूल्य नियन्त्रण गर्ने सरकारी नीति र कानूनी प्रावधानहरू रहेका छन्। उपभोक्ता संरक्षण ऐन, २०७५ तथा सो सम्बन्धी नियमावली, २०७६ मा सरकारको निर्देशन उल्लंघन गर्नेलाई तत्काल कारबाही गर्न सकिने व्यवस्था समेत रहेको छ। उपभोक्ता संरक्षण ऐन, २०७५ मा व्यवस्था भएअनुसारको वितरण प्रणाली विकास गर्न सरकारी संस्थाहरूको क्षमता वृद्धि गर्दै खाद्यान्न अभाव भएका क्षेत्रको पहिचान गरि आवश्यक खाद्यान्नको आपूर्ति गर्न सरकारले थप श्रोतको व्यवस्था गर्नु पर्दछ। त्यसको लागि भण्डारण क्षमताको वृद्धि गर्दै कम आय भएका तथा विपन्न वर्गको पहिचान गरि अभिलेख तयार गर्नु आवश्यक हुन आउँछ।

नेपालको खाद्यान्न उत्पादन तथा माग र आपूर्तिको विश्लेषण गरि बाह्य स्रोतबाट आयात गर्न, आन्तरिक उत्पादन वृद्धि गर्ने नीति/कार्यक्रम तर्फ ध्यान दिनु पनि आवश्यक छ। यसको लागि कृषि तथा पशुपंछी विकास मन्त्रालय, अर्थ मन्त्रालय, राष्ट्रिय योजना आयोग तथा उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयबीचको सहकार्य र समन्वयलाई थप प्रभावकारी बनाई यसलाई प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

यस आ.व. २०८२/८३ को बैशाखमा मुलत पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य वृद्धका कारण बजार मूल्यमा उतारचढाव र मूल्य वृद्धि भएको देखिन्छ। भविष्यमा मूल्य स्थिरता कायम गरि सोही अनुसारको विकल्पको विकास गर्न सरकारी संस्थानहरूलाई पनि सक्षम तुल्याउनु पर्छ। तरकारी, फलफूल लगायत खाद्यान्नको सन्दर्भमा उत्पादन मूल्य भन्दा विचौलियाले गर्दा मूल्य उतारचढाव भएको देखिन्छ। यस्ता किसिमका प्रवृत्तिलाई निरुत्साहित

गर्न व्यापारका विकल्पहरू संस्थान, सहकारी, व्यापारिक संजाल, साझेदारी जस्ता पद्धतिहरूको विकास गर्नु पनि आवश्यक छ। त्यस्तै मूल्यसूची नराख्ने पसललाई तत्काल दण्ड जरिवाना गर्ने व्यवस्था अनुसार जरिवाना गर्नुपर्दछ भने निश्चित मूल्यको व्यवस्था गर्नका लागि थोक बिक्रेताहरूले उपभोक्ता संरक्षणमा ध्यान दिई चर्को मूल्य वृद्धि हुनबाट रोक्न सहयोग गर्नुपनि त्यतिकै अपरिहार्य छ।

यसरी बजारको मूल्य निर्धारण स्वतन्त्र अर्थ-व्यवस्थामा प्रतिस्पर्धाको आधारमा हुने भनिएपनि देशको प्रशासनिक संरचनाले त्यसको लागि नियमन कार्यलाई प्राथमिकताका साथ सम्पादन गरेमा अनियन्त्रित बजारलाई व्यवस्थित गर्न सकिन्छ। वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभागलाई त्यस कार्यमा सरकारी निकाय तथा उपभोक्ता संघ/संगठनहरूको सहयोग अपरिहार्य रहेको छ।

५. मूल्य नियन्त्रण गर्ने उपायहरू:

बजारमा विभिन्न कारणबाट मूल्यमा परिवर्तन आउने भएपनि सामान्यतया मूल्यमा अधिक उतार चढाव हुनबाट रोक्न तथा असामान्य रूपमा हुने मूल्यवृद्धि तथा कालोबजारी हुन नदिई मूल्य नियन्त्रणका लागि नेपाल सरकारका तर्फबाट विभिन्न नीतिगत, कानूनी संस्थागत तथा व्यवहारिक व्यवस्था भएको छ, जसले गर्दा मूल्य नियन्त्रणमा सरकारको प्रत्यक्ष हस्तक्षेपकारी भूमिका प्रदान गरिरहेको अवस्थामा यसको अलावा देहायबमोजिमका उपायहरू अपनाउँदा अझै मूल्य नियन्त्रणलाई प्रभावकारी बनाउन सकिन्छ।

- वस्तुको उत्पादनलाई बढावा दिने,
- वितरणकारी तहहरू कम गर्ने,
- आपूर्ति व्यवस्थापन प्रभावकारी बनाउने,

- विचौलियाले मूल्य वृद्धि गर्ने प्रवृत्तीलाई अन्त्य गर्ने,
- सिण्डिकेट/कार्टेलिङ्गको अन्त्य गरि स्वच्छ प्रतिस्पर्धी बजारको निर्माण गर्ने,
- नियमित बजार अनुगमन कार्य गर्ने।

६. मूल्य तथ्याङ्कको महत्व:

हरेक तथ्याङ्कको जस्तै मूल्य सम्बन्धी आधिकारीक तथ्याङ्कको पनि आफ्नै महत्व रहेको छ। मूल्य तथ्याङ्कको महत्वलाई निम्नानुसार उल्लेख गर्न सकिन्छ:

- विभिन्न वस्तु वा सेवाहरूको मूल्यमा आएको आवधिक परिवर्तनलाई मापन गर्न,
- उपलब्ध वस्तु तथा सेवाहरूको अवस्था यकिन गरि व्यापारिक गतिविधिको व्यवस्थापन गर्न,
- मुद्राको ऋय शक्ति (Purchasing Power of Parity) मापन गर्न,
- विगत र वर्तमानको तथ्याङ्कबाट भविष्यको मूल्य प्रणाली प्रक्षेपण गर्न,
- आर्थिक नीति निर्माण, योजना तर्जुमा, अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्न,
- राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा मूल्यको तुलनात्मक अध्ययन गर्न,
- बजार अनुगमनको क्षेत्र पहिचान गर्न, आदि।

यसरी समग्रमा भन्दा मूल्य तथ्याङ्कको आर्थिक क्षेत्रमा अत्यन्त महत्वपूर्ण भूमिका रहेको देखिन्छ। कुनै पनि मुलुकको आर्थिक गतिविधिलाई यसले सूचकको रूपमा दर्शाउने काम गरेको हुन्छ। यस अर्थमा पनि यसले कुनै पनि देशको अर्थ व्यवस्थाको नियमन र नियन्त्रणमा सहयोग गर्दछ।

७. अत्यावश्यक वस्तुहरूको मासिक मूल्य समिक्षा:

७.१ यस विभाग र वाणिज्य कार्यालयरूबाट संकलित मूल्य तथ्यांक:

मासिक रूपमा वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभागको मातहतमा देशका विभिन्न शहरहरूमा रहेका पाँचवटा वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण कार्यालयहरूबाट बैशाख महिनामा संकलन गरिएको मासिक औषत मूल्य र वाणिज्य विभागले काठमाण्डौ उपत्यकाका विभिन्न ठाउँबाट संकलन गरेको औषत मूल्यका आधारमा देशका ६ वटा मुख्य शहरको बैशाख महिनाको औषत खुद्रा बिक्री मूल्य यसप्रकार रहेको छ।

तालिका नं.१ : वाणिज्य कार्यालयहरु र काठमाण्डौबाट बैशाख महिनामा संकलित औषत बजार मूल्य प्रतिकिलो रू

वस्तुको नाम	ईकाई	विराटनगर को बैशाख महिनाको औषत मूल्य	विरगञ्जको बैशाख महिनाको औषत मूल्य	भैरहवाको बैशाख महिनाको औषत मूल्य	नेपालगञ्जको बैशाख महिनाको औषत मूल्य	धनगढीको बैशाख महिनाको औषत मूल्य	काठमाण्डौ उपत्यकाको बैशाखको औषत मूल्य	न्यूनतम औषत मूल्य	अधिकतम औषत मूल्य	अन्तर
जनरल सोना मन्सुली	के.जी	७०	६४	७४	८८	६७	९५	६४	९५	३१
स्टिम जिरा मसिनो	के.जी	८६	९०	८७	९०	९०	१०३	८६	१०३	१७
जनरल जीरा मसिनो	के.जी	८३	९०	७७	८५	९७	९८	७७	९८	२१
बास्मती	के.जी	१७३	१६३	१८७	१७५	१६३	१९०	१६३	१९०	२७
मोटा चामल	के.जी	५७	६३	५७	६५	५०	७१	५०	७१	३१
मकै	के.जी	११०	११३	८२	१२०	१२७	१३०	८२	१३०	४८
गहुँ	के.जी	५८	५०	५३	४८	५५	६०	४८	६०	१२
आँटा	के.जी	७३	७०	८२	८१	६५	९०	६५	९०	२५
मैदा	के.जी	९०	७०	७६	८०	६८	९१	६८	९१	२३
सूजी	के.जी	१०८	८७	९२	१०५	९५	११०	८७	११०	२३

वस्तुको नाम	ईकाई	विराटनगर को बैशाख महिनाको औषत मूल्य	विरगञ्जको बैशाख महिनाको औषत मूल्य	भैरहवाको बैशाख महिनाको औषत मूल्य	नेपालगञ्जको बैशाख महिनाको औषत मूल्य	धनगढीको बैशाख महिनाको औषत मूल्य	काठमाण्डौ उपत्यकाको बैशाखको औषत मूल्य	न्यूनतम औषत मूल्य	अधिकतम औषत मूल्य	अन्तर
ताईचिन चिउरा	के.जी	१००	१००	१२०	१७५	१४०	१८०	१००	१८०	८०
पातलो चिउरा	के.जी	७३	७२	९३	७८	१२५	१४०	७२	१४०	६८
मसुरो(मसिनो)	के.जी	१२०	१८३	१४०	१७८	१८०	१८५	१२०	१८५	६५
मसुरो(मोटो)	के.जी	१४०	१४०	१५०	१४८	१५३	१६०	१४०	१६०	२०
मास	के.जी	१९७	१८७	१७७	२०५	२००	२०७	१७७	२०७	३०
रहर पोलिस	के.जी	२००	२०३	२०५	१९०	२२५	२२५	१९०	२२५	३५
रहर ननपोलिस	के.जी	२००	२०३	१९५	२२०	२१३	२७०	१९५	२७०	७५
मुंगी खोस्टा भएको	के.जी	१९०	१९३	१८५	२१०	१८७	२०५	१८५	२०५	२०
मुंगी खोस्टा नभएको	के.जी	१८०	१८०	१९१	२०५	१९७	२०७	१८०	२०७	२७
चना ठूलो	के.जी	१४३	११७	१४५	१४८	१४०	१८०	११७	१८०	६३
चना मझौला	के.जी	१२०	११७	१३५	१२८	१४५	१५०	११७	१५०	३३
सेतो केराउ	के.जी	१००	९७	१२५	११५	१२३	१३५	९७	१३५	३८
बोडी	के.जी	१५०	१९७	१८५	१९५	१७५	२००	१५०	२००	५०

वस्तुको नाम	ईकाई	विराटनगर को बैशाख महिनाको औषत मूल्य	विरगञ्जको बैशाख महिनाको औषत मूल्य	भैरहवाको बैशाख महिनाको औषत मूल्य	नेपालगञ्जको बैशाख महिनाको औषत मूल्य	धनगढीको बैशाख महिनाको औषत मूल्य	काठमाण्डौ उपत्यकाको बैशाखको औषत मूल्य	न्यूनतम औषत मूल्य	अधिकतम औषत मूल्य	अन्तर
राज्मा/सिमी	के.जी	१७०	१९४	२३६	२००	२२०	३००	१७०	३००	१३०
काउली चना	के.जी	१८०	१८३	१८५	१८५	२००	२००	१८०	२००	२०
सानो केराउ	के.जी	१६०	१८७	१९३	१६३	१५०	१९३	१९३	१९३	८०
हरीयो केराउ	के.जी	१२०	१६७	१६७	१४५	१५०	१७२	१२०	१७२	५२
भटमास	के.जी	१६३	१७२	१७९	१९२	१२३	१८०	१२३	१८०	५७
चिनी मोटो	के.जी	८७	८५	९७	९३	९५	१०५	८५	१०५	२०
चिनी मसिनो	के.जी	८७	८५	९४	९०	९५	१०५	८५	१०५	२०
तोरी तेल	लिटर	२९७	२७४	३९६	३५८	२८०	३६०	२७४	३६०	८६
भटमास तेल	लिटर	२८०	२७३	२८९	२९३	२८०	२९०	२७३	२९०	१७
सूर्यमुखी तेल	लिटर	२८२	२८०	२९३	२९५	२९०	३०५	२८०	३०५	२५
दुध गाईभैसी	लिटर	१००	१००	१०८	१००	९०	१२०	९०	१२०	३०
दही	लिटर	१५०	२००	१७०	१४०	१४०	१४०	१४०	२००	६०
घ्यू	के.जी	१९९०	१९६०	१३३०	१३००	१२००	१२००	१९९०	१३३०	२२०

वस्तुको नाम	ईकाई	विराटनगर को बैशाख महिनाको औषत मूल्य	विरगञ्जको बैशाख महिनाको औषत मूल्य	भैरहवाको बैशाख महिनाको औषत मूल्य	नेपालगञ्जको बैशाख महिनाको औषत मूल्य	धनगढीको बैशाख महिनाको औषत मूल्य	काठमाण्डौ उपत्यकाको बैशाखको औषत मूल्य	न्यूनतम औषत मूल्य	अधिकतम औषत मूल्य	अन्तर
पनिर	के.जी	८२५	७५०	८५६	८२५	८००	८५०	७५०	८५०	१००
आलु (रातो)	के.जी	२५	२५	४४	४२	३७	३५	२५	४४	१९
आलु (सेतो)	के.जी	१५	२०	३८	३७	२८	३०	१५	३८	२३
काऊली	के.जी	८५	५२	११०	८०	७७	११०	५२	११०	५८
जीरा	के.जी	५००	५५०	६४०	५२८	६२०	६७०	५००	६७०	१७०
धनिया गेडा	के.जी	२५३	११३	२८०	२२५	२४०	३००	११३	३००	१८७
प्याज	के.जी	४०	४५	४८	४८	५७	५०	४०	५७	१७
अदुवा	के.जी	१५५	२५०	१६२	१२०	१६०	१८०	१२०	१८०	६०
लसुन सुकेको	के.जी	२००	२००	२९२	२००	१४३	२५०	१४३	२५०	१०७
खुर्सानी सुकेको	के.जी	४४०	४४७	४४४	५६५	५२५	५६५	४४०	५६५	१२५
खुर्सानी हरीयो	के.जी	१२०	१३३	१३२	११५	१३७	१४०	११५	१४०	२५
गोलभेंडा	के.जी	५५	६०	८०	७८	६५	९०	५५	९०	३५
अण्डा	प्र क्या.	६००	५१०	५७०	६००	४८०	६००	४८०	६००	१२०

वस्तुको नाम	ईकाई	विराटनगर को बैशाख महिनाको औषत मूल्य	विरगञ्जको बैशाख महिनाको औषत मूल्य	भैरहवाको बैशाख महिनाको औषत मूल्य	नेपालगञ्जको बैशाख महिनाको औषत मूल्य	धनगढीको बैशाख महिनाको औषत मूल्य	काठमाण्डौ उपत्यकाको बैशाखको औषत मूल्य	न्यूनतम औषत मूल्य	अधिकतम औषत मूल्य	अन्तर
खसी	के.जी	११५०	११००	१०५०	११२५	१०००	१२००	१०००	१२००	२००
बोईलर कुखुरा	के.जी	४००	३६६	४६५	४२५	४७०	४५०	३६६	४७०	१०४
केरा	दर्जन	९०	२००	१८८	२१०	१५५	२२०	९०	२२०	१३०
अनार	के.जी	३५०	३००	३४५	३७५	३५०	४००	३००	४००	१००
स्याउ	के.जी	२६०	२००	३४५	३३०	३३०	३५५	२००	३५५	१५५
सुन्तला	के.जी	२८५	३००	२००	२०५	२००	२८०	२००	३००	१००
अंगुर	के.जी	३०७	३००	३०६	३१०	२७०	३३०	२७०	३३०	६०
माछा (लोकल)	के.जी	४००	४२०	५२५	४००	४७०	४८०	४००	५२५	१२५
माछा (बाहिरको)	के.जी	३८०	३९०	४३०	३७५	३९०	४२०	३७५	४३०	

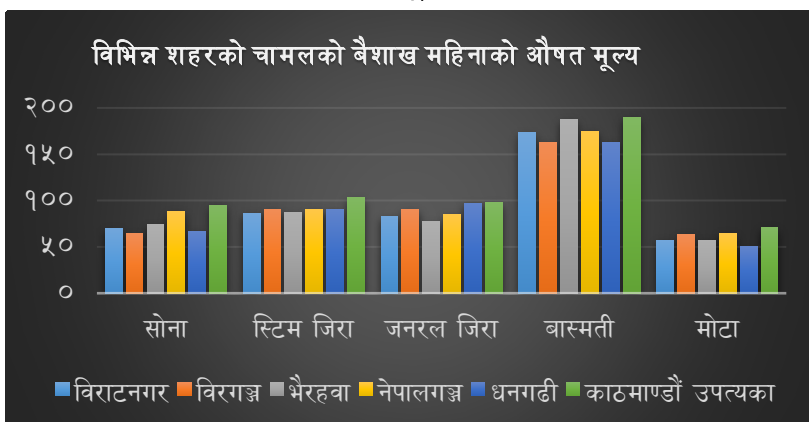
स्रोत: वाणिज्य विभाग र वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण कार्यालयहरू

७.१.१ विभिन्न स्थानबाट संकलित बैशाख महिनाको औषत मूल्यको तुलनात्मक अध्ययनः

क. चामल

यस आ.व. को बैशाख महिनामा वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभाग तथा देशका विभिन्न शहरहरूमा रहेका पाँचवटा वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण कार्यालयहरूबाट संकलन गरिएको अत्यावश्यक खाद्य वस्तुहरू मध्ये चामलको मूल्यमा गरिएको तुलनात्मक स्तम्भ चित्र यसप्रकार रहेको छ।

चित्र.नं १: चामलको औषत मूल्य प्रतिकिलो रू. मा

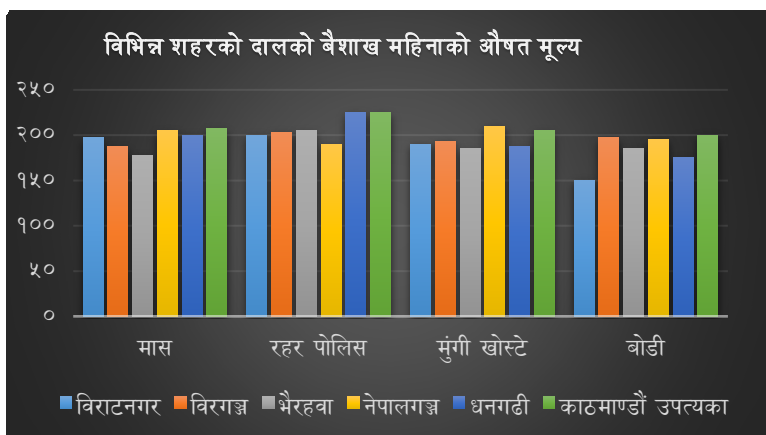

स्तम्भ चित्रानुसार विभिन्न शहरहरूमा सोना मन्सुली, स्टिम जिरा, जनरल जिरा र मोटा चामलको मूल्य सामान्य देखि मध्यमसम्म वृद्धि भएको छ। बैशाख महिनामा भारतबाट आउने कच्चा पदार्थको मूल्यमा भएको सामान्य वृद्धि र पेट्रोलियम पदार्थमा भएको तिब्र मूल्य वृद्धिले चैत्र महिनाको तुलनामा चामलको मूल्य वृद्धि भएको छ। चामलको मूल्यमा आएको सामान्य वृद्धिले जनजीवनमा सामान्यदेखि मध्यम प्रभाव पारेको छ।

ख. दाल

यस आ.व. को बैशाख महिनामा वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभाग तथा देशका विभिन्न शहरहरूमा रहेका पाँचवटा वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण कार्यालयहरूबाट संकलन गरिएको अत्यावश्यक खाद्य वस्तुहरू मध्ये दालको मूल्यमा गरिएको तुलनात्मक स्तम्भ चित्र यसप्रकार रहेको छ।

चित्र नं २ : दालको औषत मूल्य प्रतिकिलो रू. मा

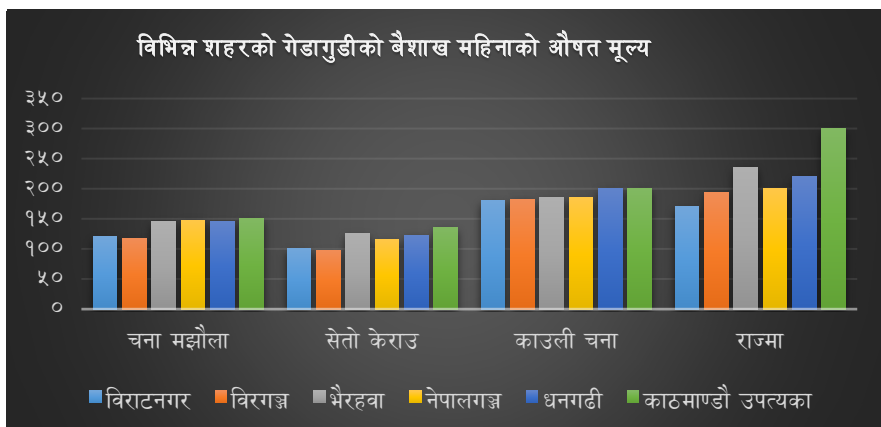

स्तम्भ चित्रानुसार यस आ.व.को बैशाख महिना अवधिभर देशभरका प्रमुख शहरहरूको दालको मूल्यमा सामान्य परिवर्तन आएको देखिन्छ। चैत्र महिनाको तुलनामा सबैजसो दालजन्य खाद्यान्नको मूल्य सामान्य बढेको देखिन्छ। दालको मूल्यमा भएको सामान्य वृद्धिले जनजीवनमा सामान्य प्रभाव पारेको छ।

ग. गेडागुडी

यस आ.व. को बैशाख महिना अवधीभर वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभाग तथा देशका विभिन्न शहरहरूमा रहेका पाँचवटा वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण कार्यालयहरूबाट संकलन गरिएको अत्यावश्यक खाद्य वस्तुहरू मध्ये गेडागुडीको मूल्यमा गरिएको तुलनात्मक स्तम्भ चित्र यसप्रकार रहेको छ।

चित्र नं ३ गेडागुडीको औषत मूल्य प्रतिकिलो रू. मा

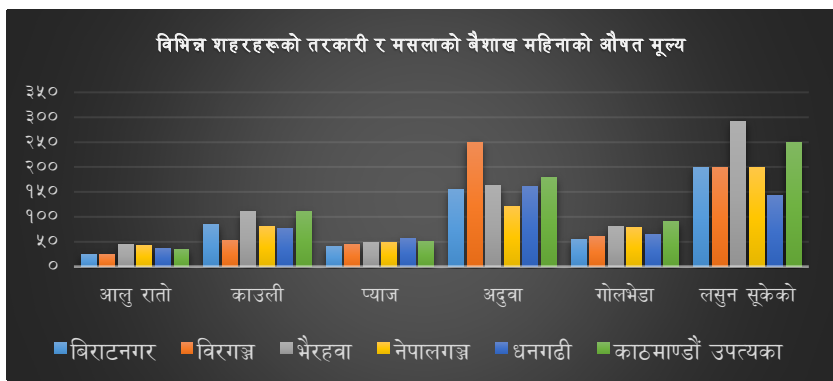

स्तम्भ चित्रानुसार गेडागुडीको मूल्यमा देशभर सामान्य परिवर्तन आएको देखिन्छ। कतिपय गेडागुडीको मूल्य सामान्यतया बढेको, कतिपयको सामान्य घटेको र कतिपयको स्थिर रहेको देखिएको छ। गेडागुडीको मूल्यमा सामान्य उतारचढाव आएतापनि औषत मूल्य भने सामान्यतया बढेको देखिन्छ। चैत्र महिनाको तुलनामा सामान्यतया गेडागुडीको मूल्य समानुपातिक रूपमा स्थिर रूपले परिवर्तन भएको हुँदा यसले जनजीवनमा सामान्य प्रभाव पारेको देखिन्छ।

घ. तरकारी/मसला

यस आ.व. को बैशाख महिना अवधिभर वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभाग तथा देशका विभिन्न शहरहरूमा रहेका पाँचवटा वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण कार्यालयहरूबाट संकलन गरिएको अत्यावश्यक खाद्य वस्तुहरू मध्ये तरकारी/मसलाको मूल्यमा गरिएको तुलनात्मक स्तम्भ चित्र यसप्रकार रहेको छ।

चित्र नं ४ तरकारी/मसलाको औषत मूल्य रू.मा

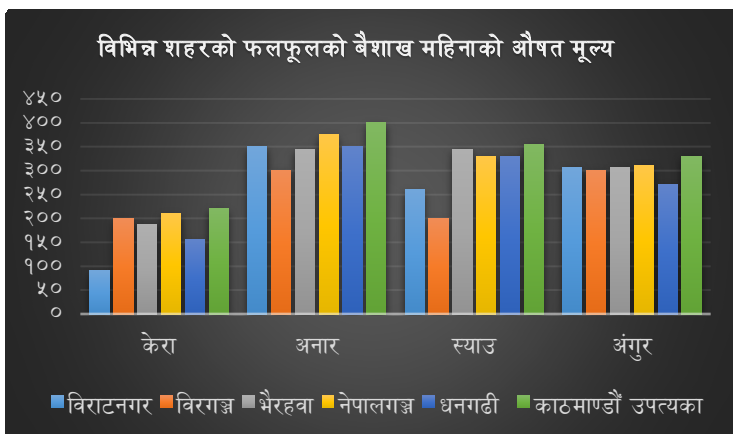
स्तम्भ चित्रानुसार देशभरका विभिन्न शहरहरूमा विभिन्न तरकारी तथा मसलाको बैशाख महिनाको औषतम मूल्यमा मध्यम उतारचढाव नै देखिन्छ। चैत्र महिनाको तुलनामा आलु, काउली, प्याज अदुवा, गोलभेडा लगायतका खाद्यवस्तुको औषत मूल्य सामान्य बढेको छ। यसले जनजीवनमा सामान्य प्रभाव पारेको देखिन्छ।

ड. फलफूल

यस आ.व.को बैशाख महिनामा वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभाग तथा देशका विभिन्न शहरहरूमा रहेका पाँचवटा वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण कार्यालयहरूबाट संकलन

गरिएको अत्यावश्यक खाद्य वस्तुहरू मध्ये मुख्य फलफूलको मूल्यमा गरिएको तुलनात्मक स्तम्भ चित्र यसप्रकार रहेको छ।

चित्र नं. ५ : फलफूलको औषत मूल्य रू. मा

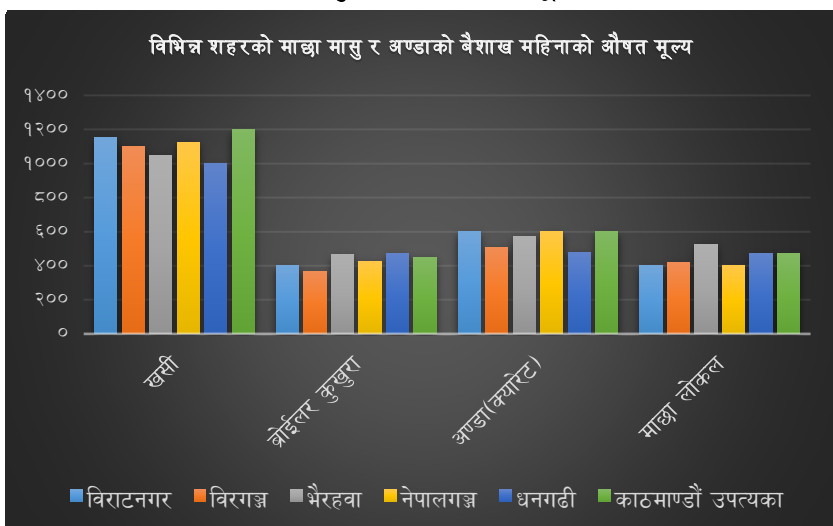

उल्लेखित स्तम्भ चित्रानुसार विभिन्न शहरहरूमा फलफूलको मूल्यमा मध्यम उतारचढाव आएको देखिन्छ। चैत्र महिनाको तुलनामा केराको मूल्यमा उच्च उतारचढाव आएको छ। त्यसैगरी अनार, स्याउ, अंगुर लगायतका फलफूलको मूल्यमा समेत सामान्य वृद्धि भएको छ। यस किसिमको मूल्य वृद्धिले विभिन्न शहरको फलफूलको औषत मूल्यमा समेत सोही समानुपातमा परिवर्तन भएको हुँदा जनजीवनमा सामान्यदेखि मध्यम प्रभाव परेको देखिन्छ।

च. माछा, मासु र अण्डा

यस आ.व. को बैशाख महिनामा वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभाग तथा देशका विभिन्न शहरहरूमा रहेका पाँचवटा वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण कार्यालयहरूबाट संकलन गरिएको अत्यावश्यक खाद्य माछा, मासु र अण्डाको मूल्यमा गरिएको तुलनात्मक स्तम्भ चित्र यसप्रकार रहेको छ।

चित्र नं. ६ : माछा, मासु र अण्डाको औषत मूल्य रु. मा

उल्लेखित स्तम्भ चित्रानुसार मासुको औषत मूल्य स्थिर देखिएता पनि अण्डाको मूल्य भने सामान्य वृद्धि भएको देखिन्छ। विभिन्न शहरको तुलना गर्दा खसी, ब्रोईलर, अण्डा, माछा लगायतको औषत मूल्यमा सामान्यदेखि मध्यम उतारचढाव आएको छ। समग्रमा माछा, मासु र अण्डाको औषत मूल्यमा भएको सामान्य वृद्धिले उपभोक्तामा सामान्य प्रभाव पारेको छ।

७.२ फलफूल तथा तरकारीको खुद्रा मूल्यको अवस्था

कालिमाटी फलफूल तथा तरकारी बजार व्यवस्थापन समितिले हरेक दिन त्यस बजारको तरकारी तथा फलफूलको थोक तथा खुद्रा मूल्य प्रकाशन गर्ने गर्दछ। यस विभागले २०८२ बैशाख महिनाको प्रत्येक आईतबार (६, १३, २०, २७ गते) को तरकारीको न्यूनतम र अधिकतम मूल्यको औषतलाई आधार मानि बैशाख महिनाको मूल्य समिक्षा गरिएको छ। साथै आ.व. २०८२/८३ को प्रथम चौमासिक मूल्य विश्लेषण प्रतिवेदन एवं चैत्र महिनाको मासिक मूल्य विश्लेषण प्रतिवेदन समेतलाई आधार लिईएको छ। समिक्षा अवधिभरका विभिन्न मितिको औषत मूल्य तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं.२ : तरकारी तथा फलफूलको खुद्रा मूल्य (प्रतिकिलो रू.मा)

कृषि उपजको नाम	एकाई	बैशाख ६	बैशाख १३	बैशाख २०	बैशाख २७	अधिकतम	न्यूनतम	अन्तर
गोलभेडाटूलो (भारतीय)	प्र. के.जी	७५	९५	९०	८५	९५	७५	२०
गोलभेडा सानो(लोकल)	प्र. के.जी	३०	६०	६०	६५	६५	३०	३५
गोलभेडा सानो(टनेल)	प्र. के.जी	३८	५५	५०	५३	५५	३८	१७
आलु रातो	प्र. के.जी	२१	२३	२५	२५	२५	२१	४
आलु रातो(भारतीय)	प्र. के.जी	२३	२३	२३	२३	२३	२३	०
प्याज सुकेको (भारतीय)	प्र. के.जी	३६	३५	४०	४०	४०	३५	५
गाजर(लोकल)	प्र. के.जी	५०	५०	४५	५३	५३	४५	८
गाजर तराई	प्र. के.जी	२८	२३	२५	२४	२८	२३	५
बन्दा(लोकल)	प्र. के.जी	४८	४०	३०	३०	४८	३०	१८
काउली स्थानिय	प्र. के.जी	४०	२५	३५	५०	५०	२५	२५
मूला सेतो(लोकल)	प्र. के.जी	३०	१८	२०	२४	३०	१८	१२
सेतो मूला(हाइब्रीड)	प्र. के.जी	२५	२५	२५	२०	२५	२०	५
भन्टा लाम्बो	प्र. के.जी	४५	४५	३५	५३	५३	३५	१८

कृषि उपजको नाम	एकाई	बैशाख ६	बैशाख १३	बैशाख २०	बैशाख २७	अधिकतम	न्यूनतम	अन्तर
भन्टा डल्लो	प्र. के.जी	६५	५५	४५	६५	६५	४५	२०
घिउ सिमी(लोकल)	प्र. के.जी	२३	२३	४०	१००	१००	२३	७७
बोडी तने	प्र. के.जी	७०	३०	८५	१०५	१०५	३०	७५
घिउ सिमी(हाइब्रीड)	प्र. के.जी	३५	३०	३५	८०	८०	३०	५०
घिउ सिमी(राजमा)	प्र. के.जी	९५	९५	९५	९५	९५	९५	०
टाटे सिमी	प्र. के.जी	११०	१२५	११०	११५	१२५	११०	१५
तितो करेला	प्र. के.जी	४५	५०	३०	४५	५०	३०	२०
लौका	प्र. के.जी	२३	२०	२८	५३	५३	२०	३३
घिरौला	प्र. के.जी	३०	३०	४५	५८	५८	३०	२८
फर्सी पाकेको	प्र. के.जी	५५	५८	५३	५५	५८	५३	५
फर्सी हरियो(लाम्बो)	प्र. के.जी	२३	२०	१८	४३	४३	१८	२५
भिण्डी	प्र. के.जी	४०	६५	७५	६५	७५	४०	३५
पिडालू	प्र. के.जी	४५	५०	४५	४५	५०	४५	५
बरेला	प्र. के.जी	६०	५५	५०	६०	६०	५०	१०
स्कूस	प्र. के.जी	५५	५५	५५	५०	५५	५०	५
रायो साग	प्र. के.जी	५०	४३	६०	८५	८५	४३	४२
तोरीको साग	प्र. के.जी	३५	३८	२५	३०	३८	२५	१३

कृषि उपजको नाम	एकाई	बैशाख ६	बैशाख १३	बैशाख २०	बैशाख २७	अधिकतम	न्यूनतम	अन्तर
प्याज हरियो	प्र. के.जी	९०	११०	१५५	१७०	१७०	९०	६०
बकुला	प्र. के.जी	४५	५०	४५	५०	५०	४५	५
च्याउ(कन्य)	प्र. के.जी	१३५	२३५	२३५	२४०	२४०	१३५	१०५
च्याउ(डल्ले)	प्र. के.जी	४२५	४२५	४२५	५०५	५०५	४२५	८०
च्याउ (राजा)	प्र. के.जी	२९०	२९०	२९०	३१०	२९०	२९०	०
च्याउ (सिताके)	प्र. के.जी	९००	९००	९००	९००	९००	९००	०
कुरिलो	प्र. के.जी	४००	४५०	४४५	४२५	४५०	४००	५०
न्युरो	प्र. के.जी	७५	७५	७५	९०	९०	७५	१५
ब्रोकाउली	प्र. के.जी	५५	८०	६५	११०	११०	५५	५५
चुकुन्दर	प्र. के.जी	५०	६०	६५	६०	६५	५०	१५
रातो बन्दा	प्र. के.जी	३५	४५	४५	५३	५३	३५	१८
जिरीको साग	प्र. के.जी	१५५	७५	७५	९५	१५५	७५	८०
सेलरी	प्र. के.जी	१९०	१७०	१५५	११०	१९०	११०	८०
पासले	प्र. के.जी	२२५	१८०	२७५	२७५	२७५	१८०	९५
पुदीना	प्र. के.जी	१२५	९५	११०	१००	१२५	९५	३०
इमली	प्र. के.जी	१७५	१७५	१७५	१७५	१७५	१७५	०
तामा	प्र. के.जी	१३०	१३०	१४०	१४०	१४०	१३०	१०

कृषि उपजको नाम	एकाई	बैशाख ६	बैशाख १३	बैशाख २०	बैशाख २७	अधिकतम	न्यूनतम	अन्तर
तोफु	प्र. के.जी	१४०	१४०	१४०	१४०	१४०	१४०	०
गुन्दुक	प्र. के.जी	२३५	२६५	२७५	२७५	२७५	२३५	४०
स्याउ(फूजी)	प्र. के.जी	२८५	२७५	२७५	२७५	२८५	२७५	१०
केरा	दर्जन	२५०	२२५	२००	१९०	२५०	१९०	६०
कागती	प्र. के.जी	३५५	३७५	३७५	३९०	३९०	३५५	३५
अनार	प्र. के.जी	३६५	४१०	४६०	४५०	४६०	३६५	९५
अंगुर (हरियो)	प्र. के.जी	२२०	२३०	२३०	२७५	२७५	२२०	५५
अंगुर (कालो)	प्र. के.जी	३४०	३७०	३७०	४२५	४२५	३४०	८५
तरबुजा(हरियो)	प्र. के.जी	४०	४०	४०	४०	४०	४०	०
भुई कटहर	प्र. गोटा	१५५	२३५	२४०	२४०	२४०	१५५	८५
काक्रो(लोकल)	प्र. के.जी	३५	४५	५५	६५	६५	३५	३०
काक्रो(हाइब्रीड)	प्र. के.जी	२०	२३	२०	४५	४५	२०	२५
रुख कटहर	प्र. के.जी	८८	६३	७०	७५	८८	६३	२५
नासपाती(चाइनिज)	प्र. के.जी	२४०	२४०	२४०	२४०	२४०	२४०	०
मेवा(भारतीय)	प्र. के.जी	८०	८३	८५	८५	८५	८०	५
मेवा नेपाली	प्र. के.जी	६५	७५	७५	७५	७५	६५	१०
किवि	प्र. के.जी	३७५	४२५	४७५	४५०	४७५	३७५	१००

कृषि उपजको नाम	एकाई	बैशाख ६	बैशाख १३	बैशाख २०	बैशाख २७	अधिकतम	न्यूनतम	अन्तर
आभोकाडो	प्र. के.जी	७००	७५०	७५०	७५०	७५०	७००	५०
अदुवा	प्र. के.जी	९०	९०	९०	११०	११०	९०	२०
खुर्सानी सुकेको	प्र. के.जी	४२५	४२५	४२५	४१५	४२५	४१५	१०
खुर्सानी हरियो	प्र. के.जी	७५	७५	१०५	९०	१०५	७५	३०
खुर्सानी हरियो(बुलेट)	प्र. के.जी	६५	५५	७५	७८	७८	५५	२३
खुर्सानी हरियो(माछे)	प्र. के.जी	८५	५५	५५	६५	८५	५५	३०
खुर्सानी हरियो(अकबरे)	प्र. के.जी	३७५	४५०	५५०	५५०	५५०	३७५	१७५
भेडे खुर्सानी	प्र. के.जी	१००	११०	७५	७०	११०	७०	४०
लसुन हरियो	प्र. के.जी	११०	१९०	१४५	१९०	१९०	११०	८०
हरियो धनिया	प्र. के.जी	९०	६०	९०	५५	९०	५५	३५
लसुन सुकेको चाइनिज	प्र. के.जी	२१०	१९५	१९०	१८५	२१०	१८५	२५
लसुन सुकेको नेपाली	प्र. के.जी	१३०	११३	११०	१०५	१३०	१०५	२५
छ्यापी सुकेको	प्र. के.जी	११०	११०	१२०	१४०	१४०	११०	३०
छ्यापी हरियो	प्र. के.जी	११०	८५	९५	११५	११५	८५	३०
ताजा माछा(रहु)	प्र. के.जी	३३०	३३०	३३०	३३०	३३०	३३०	०
ताजा माछा(बचुवा)	प्र. के.जी	३०५	३०५	३०५	३०५	३०५	३०५	०
ताजा माछा(छडी)	प्र. के.जी	२९०	२९०	२९०	२९०	२९०	२९०	०

द. समिक्षा अवधिमा उच्च मूल्य परिवर्तन भएका (प्रमुख पाँचवटा) र न्यून मूल्य परिवर्तन भएका (प्रमुख ५ पाँचवटा) तरकारी तथा फलफूलहरू:

समिक्षा अवधिमा मूल्यमा अत्याधिक उतारचढाव आएका ५ तरकारी तथा फलफूलको न्यूनतम मूल्य, अधिकतम मूल्य परिवर्तनलाई तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. ३ : मूल्यमा उच्च परिवर्तन भएका ५ तरकारी तथा फलफूलहरू

क्र.सं	तरकारी तथा फलफूल	ईकाई	अधिकम	न्यूनतम	परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन
१	घिउ सिमी लोकल	के.जी.	१००	२३	७७	३३४.७९%
२	बोडी तने	के.जी.	१०५	३०	७५	२५०%
३	लौका	के.जी.	५३	२०	३३	१६५%
४	फर्सी हरियो लाम्चो	के.जी.	४३	१८	२५	१३८.८९%
५	काक्रो हाईब्रिड	के.जी.	४५	२०	२५	१२५%

समग्र बजारको अवस्था विश्लेषण गर्दा उपभोग्य फलफूल तथा तरकारीको मूल्यमा सामान्य देखि मध्यम परिवर्तन भएतापनि घिउ सिमी लोकल, बोडी तने, लौका, फर्सी हरियो लाम्चो काक्रो हाईब्रिड लगायतको मूल्यमा अत्याधिक उतारचढाव आएको

देखिन्छ। यसका साथै गोलभेडा सानो (लोकल), काउली स्थानीय, ब्रोकाउली, जिरीको साग आदिमा समेत १००% भन्दा बढी मूल्य उतारचढाव देखिन्छ। यस किसिमको मूल्य उतारचढावले जनजीवनमा सामान्य देखि मध्यम किसिमको प्रभाव पारेको देखिन्छ।

तालिका नं ४: मूल्यमा न्यून परिवर्तन भएका ५ फलफूल तरकारी तथा माछामासु

क्र.सं	वस्तु	ईकाई	अधिकम रू	न्यूनतम रू	परिवर्तन रू	प्रतिशत परिवर्तन
१	आलू रातो भारतीय	के.जी.	२३	२३	००	००.००%
२	घिउ सीमि राजमा	के.जी.	९५	९५	००	००.००%
३	तोफु	के.जी	१४०	१४०	००	००.००%
४	ईमली	के.जी.	१७५	१७५	००	००.००%
५	तरभुजा	के जी	४०	४०	००	००.००%

अधिकतम फलफूल तथा तरकारीको मूल्यमा सामान्यदेखि मध्यमस्तरको परिवर्तन भएतापनि माथि उल्लिखित फलफूल तथा तरकारीका अतिरिक्त च्याउ राजा, च्याउ सिताके, नसपाती चाईनिज, माछा आदिको मूल्य समेत बैशाख महिना अघिभर घटबढ भएको देखिदैन। यसले उपभोक्तालाई सामान्य प्रभाव पारेता पनि मूल्य वृद्धिलाई सीमित गर्न सकेको देखिदैन।

९. खाद्यवस्तुहरूको थोक मूल्यको अवस्था:

नेपाल खाद्य किराना व्यवसायी संघ काठमाडौंले नियमित रूपमा यस विभागलाई खाद्य तथा किराना समानहरूको ग्रेड अनुसारको थोक मूल्यसूची उपलब्ध गराउने गर्दछ। सोही मूल्यको आधारमा श्रावण महिनाको मूल्य तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. ५ खाद्य वस्तुहरूको बैशाख महिनाको थोक औषत मूल्य (रु.) मा

खाद्यवस्तुको नाम	ईकाई	बैशाख महिनाको औषत मूल्य १ नं	बैशाख महिनाको औषत मूल्य २ नं	बैशाख महिनाको औषत मूल्य ३ नं.
सोनाचामल (नयाँ)	(प्र. २५के.जी बोरा)	१५५०	१५००	१४५०
सोना चामल (स्टिम)	(प्र. ३० के.जी. बोरा)	१८००	१७५०	१६५०
सोना चामलस्टिम पुरानो	(प्र. ३०के.जी. बोरा)	१६००	१५५०	१५००
जिरा मसिनोनयाँ स्टिम	(प्र. २५के.जी. बोरा)	२२००	२१५०	२०५०
जिरा मसिनो (पुरानो) स्टिम	(प्र. २५के.जी. बोरा)	२३००	२२५०	२२००
लंगग्रेनचामल	(प्र. २०के.जी. बोरा)	३४५०	३४००	३२५०
मुसुर दाल (विदेशी)	के.जी.	१३७	१३५	१३२
मुसुर दाल (नेपाली)	के.जी.	१८७	१८५	१८२
मास दाल	के.जी.	१८५	१८०	१७८
मुंगीखोस्टा	के.जी	१९०	१८५	१८०

खाद्यवस्तुको नाम	ईकाई	बैशाख महिनाको औषत मूल्य १ नं	बैशाख महिनाको औषत मूल्य २ नं	बैशाख महिनाको औषत मूल्य ३ नं.
मकै	के.जी.	११०	१०५	१०५
चना (विदेशी)	के.जी.	११८	११३	११०
रहर दाल (पोलिस)	के.जी.	१९०	१८५	१८०
रहर दाल (ननपोलिस)	के.जी.	२०५	२००	१९८
सेतो भटमास (विदेशी)	के.जी.	११५	११२	१०५
खैरो भटमास (लोकल)	के.जी.	१५०	१४५	१४०
राजमा (छिकें)	के.जी.	१७०	१५०	१४५
राजमा (नेपाली)	के.जी.	२३०	२२५	२२०
चिउरा (मकवानपुरी)	(प्र.२०के.जी. बोरा)	१६००	१५५०	१५००
मैदा	(प्र.५०के.जी. बोरा)	३२५०	३२००	३१००
आँटा	(प्र.५०के.जी. बोरा)	३२००	३१५०	-

स्रोत: नेपाल खाद्य किराना व्यवसायी संघ, काठमाण्डौ

आ.व. २०८२/८३को बैशाख महिनामा अत्यावश्यक खाद्यवस्तुको मूल्यमा सामान्यमात्र परिवर्तन आएको देखिन्छ। यस आ.व. को चैत्र महिनाको तुलनामा सामान्यतया सबै प्रकारका चामल र दालको मूल्यमा वृद्धि भएको देखिन्छ। यसका साथै अन्य खाद्यान्नको मूल्यमा सामान्य उतारचढाव आएतापनि स्थिर नै देखिएको छ। पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य वृद्धिले उल्लिखित खाद्यवस्तुहरूको मूल्य समेत वृद्धि हुँदा बैशाख महिना अवधीभर जनजीवनमा सामान्यदेखि मध्यम प्रभाव परेको छ।

१०. खाद्य वस्तुहरूको खुद्रा मूल्यको अवस्था:

नेपाल खुद्रा व्यवसायी संघ काठमाडौंबाट नियमित रूपमा यस विभागलाई खाद्य तथा किराना समानहरूको ग्रेड अनुसारको खुद्रा मूल्य उपलब्ध हुने गर्दछ। सोही अनुसार २०८२ को कार्तिकदेखि बैशाख महिनासम्मको पहिलो ग्रेडलाई आधार मानि सो मा भएको परिवर्तनलाई तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं.६: खाद्य वस्तुहरूको अधिकतम खुद्रा मूल्य (रु.मा)

खाद्यवस्तुको नाम	ईकाई	चैत्र १५ १ नं.	बैशाख १५ १ नं.	न्यूनतम मूल्य	अधिकतम मूल्य	परिवर्तन (रु)
त्रिशूलीको पोखरेली चामल	के.जी.	१२०	१२०	१२०	१२०	तटस्थ
स्टिम जिरा मसिना चामल	के.जी.	९५	९५	९५	९५	तटस्थ
लड ग्रेन बासमती चामल	के.जी.	१८०	१८५	१८०	१८५	५
स्टिम सोना चामल	के.जी.	७५	७५	७५	७५	तटस्थ
ताईचिन चिउरा	के.जी.	१९०	१९०	१९०	१९०	तटस्थ
तराई ताईचिन चिउरा	के.जी.	९५	९०	९०	९५	५
मास दाल	के.जी.	१९०	२००	१९०	२००	१०
मुंग खोस्टा	के.जी.	२२०	२२०	२२०	२२०	तटस्थ
मुसुर दाल	के.जी.	१५०	१५०	१५०	१५०	तटस्थ
मुंग रोडा	के.जी.	२००	२००	२००	२००	तटस्थ
मुंग छाटा	के.जी.	२१०	२१०	२१०	२१०	तटस्थ

खाद्यवस्तुको नाम	ईकाई	चैत्र १५ १ नं.	बैशाख १५ १ नं.	न्यूनतम मूल्य	अधिकतम मूल्य	परिवर्तन (रु)
रहर दाल	के.जी.	२२०	२२०	२००	२२०	२०
चना दाल	के.जी.	१५५	१५०	१५०	१५५	५
भुटेको तोरीको तेल	लिटर	४४०	४६०	४४०	४६०	२०
काँचो तोरीको तेल	लिटर	३७५	३७५	३७५	३७५	तटस्थ
भटमास तेल	लिटर	२९०	२९०	२९०	२९०	तटस्थ
सनफ्लावर तेल	लिटर	२९५	२९५	२९५	२९५	तटस्थ
डाल्डा घ्यू	के.जी.	२५५	२६५	२५५	२६५	१०
नेपाली घ्यू	के.जी.	१४००	१४००	१४००	१४००	तटस्थ
खुर्साना पाउडर	के.जी.	६००	६००	६००	६००	तटस्थ
जिरा पाउडर	के.जी.	७५०	७५०	७५०	७५०	तटस्थ
धनिया पाउडर	के.जी.	३५०	३५०	३५०	३५०	तटस्थ
वेसार पाउडर	के.जी.	५००	५००	५००	५००	तटस्थ
चिनी	के.जी.	१००	१०५	१००	१०५	५
सेतो भटमास	के.जी.	१४०	१४०	१४०	१४०	तटस्थ
कालो भटमास	के.जी.	२५०	२५०	२५०	२५०	तटस्थ
काबुल चना	के.जी.	१९०	१८५	१८५	१९०	५
सानो चना	के.जी.	१३०	१३०	१३०	१३०	तटस्थ

खाद्यवस्तुको नाम	ईकाई	चैत्र १५ १ नं.	बैशाख १५ १ नं.	न्यूनतम मूल्य	अधिकतम मूल्य	परिवर्तन (रु)
सेतो केराउ	के.जी.	१३५	१३५	१३५	१३५	तटस्थ
सानो केराउ	के.जी.	२५०	२५०	२५०	२५०	तटस्थ
राजमा	के.जी.	२६०	२६०	२६०	२७०	१०
छिरकी राजमा	के.जी.	२२०	२२०	२२०	२२०	तटस्थ
सेतो सिमी	के.जी.	२५०	२५०	२५०	२५०	तटस्थ
बोडी	के.जी.	१७०	१७०	१७०	१७०	तटस्थ
मस्याड	के.जी.	१७०	१७०	१७०	१७०	तटस्थ
कैलो तिल	के.जी.	३५०	३५०	३५०	३५०	तटस्थ
सेतो तिल	के.जी.	३५०	३५०	३५०	३५०	तटस्थ
गहुँ	के.जी.	७०	७०	७०	७०	तटस्थ
मकै	के.जी.	६५	६५	६५	६५	तटस्थ
जौ	के.जी.	१३०	१३०	१३०	१३०	तटस्थ
मैदा	के.जी.	८०	८०	८०	८०	तटस्थ
आंटा	के.जी.	८०	८०	८०	८०	तटस्थ
सुजी	के.जी.	१३०	१३०	१३०	१३०	तटस्थ
मकै पिठो	के.जी.	८५	८५	८५	८५	तटस्थ
चामल पिठो खस्रो	के.जी.	९०	९०	९०	९०	तटस्थ

खाद्यवस्तुको नाम	ईकाई	चैत्र १५ १ नं.	बैशाख १५ १ नं.	न्यूनतम मूल्य	अधिकतम मूल्य	परिवर्तन (रु)
चामल पिठो मसिनो	के.जी.	१७५	१७५	१७५	१७५	तटस्थ
बेसन	के.जी.	२४०	२४०	२४०	२४०	तटस्थ
मस्यौरा	के.जी.	१८०	१८०	१८०	१८०	तटस्थ
जिरा	के.जी.	५४०	५५०	५४०	५५०	१०
धनिया गेडा हरियो	के.जी.	२७५	३००	२७५	३००	२५
मेथी	के.जी.	२००	२००	२००	२००	तटस्थ
ज्वानो	के.जी.	५५०	५५०	५५०	५५०	तटस्थ
काँचो बदाम	के.जी.	२५०	२६०	२५०	२६०	१०
मुरली मकै	के.जी.	१३०	१३०	१३०	१३०	तटस्थ

स्रोत: नेपाल खुद्रा व्यवसायी संघ, काठमाण्डौ

नेपाल खुद्रा व्यावसायी संघ, काठमाण्डौद्वारा प्राप्त विवरण अनुसार आ.व. २०८२/८३ को चैत्र र बैशाख महिना अवधिभर अधिकांश खाद्यवस्तु तथा सामग्रीको मूल्य स्थिर रहेता पनि लङ्ग्रेन चामल, मास दाल, भुटेको तोरिाको तेल, डाल्डा घ्यू, धनियाँ पाउडर, चिनी, जिरा, धनिया गेडा हरियो, काँचो बदाम लगायतका खाद्यवस्तुको मूल्य सामान्य बढेको एवं चना दाल, तराई ताईचिन चिउरा, काबुल चना, सेतो केराउ आदिको मूल्य सामान्य घटेको देखिन्छ। यस किसिमको समग्र मूल्य स्थिरता र उतारचढावले उपभोक्ताको जनजीवनमा सामान्य प्रभाव पारेको देखिन्छ।

११. मूल्यलाई प्रभाव पार्ने तत्वहरू:

मूल्य आफैमा परिवर्तनशील तत्व होईन। कुनै पनि वस्तुको मूल्यलाई मुख्यतः वस्तुको माग र आपूर्तिले प्रभाव पार्ने गर्दछ। माग र आपूर्तिको अतिरिक्त वस्तुको मूल्यलाई इन्धनको मूल्य, विदेशी मुद्रा विनिमय दर आदि तत्वहरूले प्रभाव पार्दछ। ती मध्ये समिक्षा अवधिमा पेट्रोलियम पदार्थको मूल्यमा भएको परिवर्तन तथा अमेरिकी डलरको विनिमय दरमा भएको परिवर्तनको अवस्थालाई तल प्रस्तुत गरिएको छ।

११.१ पेट्रोलियम पदार्थको मूल्यमा भएको परिवर्तन

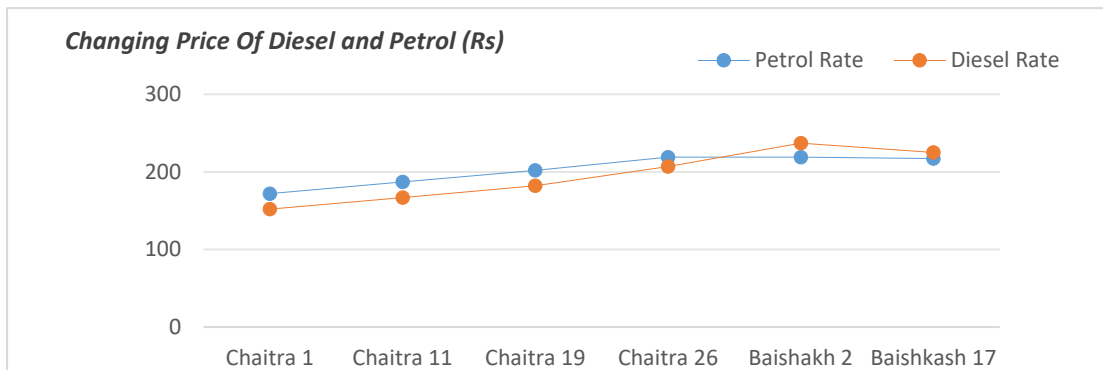
वस्तुको मूल्यलाई प्रभाव पार्ने तत्व मध्ये इन्धन अर्थात पेट्रोलियम पदार्थ पनि एक महत्वपूर्ण अबयव हो। चालू आ.व.को चैत्र र वैशाख महिना अवधिमा पेट्रोलियम पदार्थको मूल्यमा ६ पटक परिवर्तन भएको देखिन्छ। सो अवधिमा मूल्यमा भएको परिवर्तनलाई तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. ७: पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य (रु.मा)

मिति	पेट्रोल	डिजेल	मट्टितेल	ग्यास	एविएशन फ्यूल (ड्यूटी)	एविएशन फ्यूल (ड्यूटीफ्री)
चैत्र १	१७२	१५२	१५२	१९१०	१२७	९६६
चैत्र ११	१८७	१६७	१६७	१९१०	१२७	९६६
चैत्र १९	२०२	१८२	१८२	१९१०	२५१	१७८५
चैत्र २६	२१९	२०७	२०७	२०१०	२५१	१७८५
बैशाख २	२१९	२३७	२३७	२०१०	२६०	१७८५
बैशाख १७	२१७	२२५	२२५	२१६०	२६९	१८३१

स्रोत: www.noc.org.np/retailprice

चित्र नं ७: २०८२ चैत्रदेखि २०८३ बैशाखसम्म पेट्रोलियम पदार्थको मूल्यमा भएको उतारचढाव

उल्लिखित ग्राफअनुसार आ.व. २०८२/०८३ को चैत्र १ देखि बैशाख २ गतेसम्म, पेट्रोल, डिजेल र मट्टितेलको मूल्य निरन्तर बढेता पनि बैशाख १७ मा डिजेल र पेट्रोलको मूल्य केही घटेको देखिन्छ यद्यपी ग्याँस र एभियसन फ्यूलको मूल्य भने थप बढेको देखिन्छ। पेट्रोल र डिजेलको मूल्यमा भएको अस्वभाविक वृद्धिले बजारमूल्यलाई प्रत्यक्ष रूपमा प्रभाव पार्ने नै हुँदा पेट्रोलियम पदार्थको मूल्यवृद्धि सँगसँगै अन्य उपभोग्य वस्तुको बजार मूल्य समेत केही बढेको देखिन्छ। त्यसैगरि एभिएसन फ्युल (ड्युटी), ड्युटीफ्रीको मूल्य वृद्धि भएसँगै हवाई भाडा समेत वृद्धि भएको छ। ग्याँसको मूल्यमा भएको वृद्धिले उपभोक्तालाई थप

मार परेको छ। पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य वृद्धिले हवाई भाडा, गाडी भाडा साथै ढुवानी भाडामा समेत चर्को वृद्धि हुँदा उपभोक्ताहरू मूल्यवृद्धिको चपेटामा परेको देखिन्छ।

११.२ अमेरिकी डलरको विनिमय दरमा भएको परिवर्तन

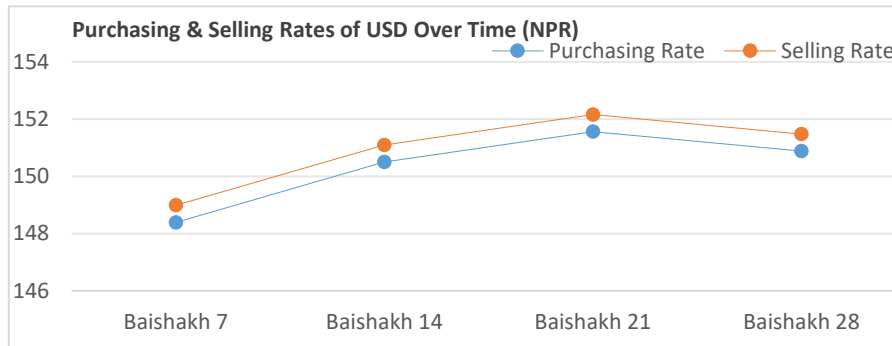
मूल्यलाई प्रभाव पार्ने अर्को महत्वपूर्ण तत्वमा विदेशी मुद्रा विनिमय दर पनि एक हो। विदेशी मुद्राको तुलनामा नेपाली पैसा कति बलियो छ अर्थात विदेशी मुद्रा खरिद गर्न नेपाली कति रुपैयाँ खर्च गर्नुपर्ने अवस्था छ, सो कुराले मुख्यतः आयातित वस्तुको मूल्यको घटबढमा असर गर्दछ। समिक्षा अवधीभर (बैशाख महिना) को प्रत्येक सोमबारको १ अमेरिकी डलरको विनिमय दर (खरिद तथा बिक्री दर) तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. ८ एक अमेरिकी डलरको विनिमय दर (रु.मा)

मिति	खरिद दर	बिक्री दर
बैशाख ७	१४८.३९	१४८.९९
बैशाख १४	१५०.५०	१५१.१०
बैशाख २१	१५१.५६	१५२.१६
बैशाख २८	१५०.८८	१५१.४८

स्रोत: www.nrb.org.np/forex

चित्र नं ७: अमेरिकी डलरको विनिमय दरमा भएको उतार चढाव

चित्रानुसार बैशाख महिनाभर १ अमेरिकी डलरको न्यूनतम खरिददर रु.१४८.३९ एवं अधिकतम खरिददर रु. १५१.५६ रहेको छ, जस अनुसार अमेरिकी डलरको खरिद दरमा २.१३% को उतारचढाव देखिएको छ। त्यसैगरी समिक्षा अवधीभर १ अमेरिकी डलरको न्यूनतम बिक्रीदर रु. १४८.९९ र अधिकतम बिक्रीदर रु १५२.१६ रहेको छ, जस अनुसार अमेरिकी डलरको बिक्रीदरमा २.१२% को उतारचढाव देखिन्छ। बैशाख २१ सम्म निरन्तर उकालो लागेको अमेरिकी डलरको मूल्य बैशाख २१ पश्चात ओरालो लागेको देखिन्छ। यसरी अमेरिकी डलरको असन्तुलित उतारचढावले बजार मूल्यलाई समेत प्रत्यक्ष प्रभाव पारेको छ।

११.३ उत्पादन लागत तथा पूँजीको लागत अवस्था

यस समिक्षा अवधिमा अमेरिकी डलरसँगको विनिमय दरमा उतारचढाव भई नेपाली रुपैयाँको अवमूल्यन हुनु, पेट्रोलियम पदार्थको मूल्यमा समेत निरन्तर उच्च वृद्धि हुनु जस्ता कारणले उत्पादन लागतमा उच्च वृद्धि भएको छ। त्यस्तै बैँकको व्याजदरमा हुने परिवर्तनले समेत लागत मूल्यमा परिवर्तन भई सामान्य प्रभाव परेको देखिन्छ।

११.४ समसामयिक घटनाक्रमहरू

सरकारले आर्थिक सुधार, डिजिटल रुपान्तरण र पूँजी बजार सुधारका नीति अगाडी बढाएसँगै निजी क्षेत्रमा लगानीकर्ता तथा व्यावसायीमा केही आशा बढेको छ। अधिकतम खुद्रा मूल्य लागु गर्नका लागि सरकारले मूल्य पारदर्शिता सप्ताह समेत मनाएको छ। जसले स्वच्छ बजारलाई समेत प्रवर्धन गर्ने अपेक्षा गर्न सकिन्छ। त्यस्तै अन्तराष्ट्रियस्तरमा कच्चा तेलको मूल्य वृद्धि, बलियो अमेरिकी डलर, सुनको अन्तराष्ट्रिय मूल्य वृद्धि, विश्वव्यापी दुवानी तथा आपूर्ति श्रृङ्खलामा समस्या, भारतमा खाद्यान्न तथा तरकारीको मूल्य वृद्धि आदि कारणले नेपालको बजारलाई समेत प्रत्यक्ष एवं परोक्ष ढङ्गले प्रभाव पारेको देखिन्छ। उपभोग्य खाद्यवस्तुको मूल्यमा सामान्यदेखि मध्यमसम्म मूल्य वृद्धि भएको छ। त्यसका साथै वस्तुको मागअनुसार आपूर्ति भएकै हुँदा केही वस्तुको मूल्य भने स्थिर नै रहेको छ। सबै प्रकारका चामल, खाने तेल, अण्डा, दाल, केरा, चिनी लगायत खाद्यवस्तुको मूल्य सामान्य वृद्धि भएको छ भने तरकारी, फलफूल, लसुन, राजमा लगायत खाद्यवस्तुको मूल्य सामान्य घटबढ देखिन्छ।

त्यस्तै समिक्षा अवधीभर मध्यपूर्व (Iran-US-/Israel) तनाव, कच्चा तेल (Crude Oil) को मूल्यमा ठूलो उतारचढाव, सुनको मूल्यमा तिब्र उतारचढाव, मुद्रास्फ्रीति संकेत, विश्व अर्थतन्त्रको वृद्धिदर घट्ने अनुमान, अमेरिकी डलरको मूल्य तिब्र वृद्धि, आपूर्ति श्रृंखला (Supply Chain) मा अवरोध, Market Volatility लगायतका परिस्थितिले विश्वबजारमा असहज परिस्थिती सिर्जना समेत भएको छ। विभिन्न देशका वैश्विक नीतिहरू, एवं भुराजनीतिक तनावले तेलको मूल्यमा माग र आपूर्ति असन्तुलन देखिएको, पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य अत्यधिक बढेको छ। अमेरिका, चिन, भारत लगायतका देशको भन्सार नीति, कर नीति र निकासी पैठारी सम्बन्ध भएको नीतिगत परिवर्तन समेतले अर्थव्यवस्थालाई प्रत्यक्ष एवं परोक्ष ढङ्गबाट प्रभाव पार्दै नेपालको बजारमूल्यमा पनि वृद्धि भएको देखिन्छ।

१२.सारांश

- आ.व. २०८२/०८३ को बैशाख महिनामा संकलन गरिएका अत्यावश्यक वस्तुहरूको मूल्य सूचीको विश्लेषण गर्दा यस अवधिमा केहि वस्तुको मूल्यमा सामान्यतया वृद्धि भएको, केहि वस्तुको मुल्य स्थिर रहेको र केहि वस्तुको मूल्य न्यून मात्रामा घटेको देखिन्छ। । तुलना गरिएका खाद्यवस्तुको मूल्य हेर्दा बजारको मूल्यमा सामान्यदेखि मध्यम उतारचढाव देखिन्छ। चामल, अण्डा, केरा र चिनीको मूल्य वृद्धि भएतापनि तरकारी फलफूल लगायतका खाद्यवस्तुको मूल्यमा सामान्य उतारचढाव आएको देखिन्छ।
- यस समिक्षा अवधिमा अधिकांश मौसमी तरकारी तथा फलफूलको मूल्य सामान्य थपघट भएको देखिन्छ। समिक्षा अवधिमा घिउ सीमि, बोडी, लौका, फर्सी र काँक्रोको

मूल्यमा ३३४% देखि १२५% सम्म उतारचढाव आएको देखिन्छ, जसले बजारमा मूल्य अस्थिरतालाई ईङ्कित गर्दछ। यसका साथै समिक्षा अवधीभर आलु, सिमी, तोफु ईमली, तरभुजा आदिको मूल्य भने तटस्थ नै देखिन्छ।

- खाद्यान्नजन्य वस्तु उत्पादन हुने समयमा मूल्यवृद्धि अपेक्षित घटन नसकेको अवस्थालाई व्यवस्थापन गर्न बेमौसमी कृषि प्रणालीको विकास गर्दै उत्पादन, वितरण र उपभोगलाई नियमन गर्न विभागले प्रचलित कानूनको अधिनमा रही नियमित र प्रभावकारी अनुगमन गर्नुपर्ने हुन्छ।
- आ.व. २०८२/०८३ को चैत्र १ देखि बैशाख २ गतेसम्म, पेट्रोल, डिजेल र मट्टितेलको मूल्य निरन्तर बढेता पनि बैशाख १७ मा डिजेल र पेट्रोलको मूल्य केही घटेको देखिन्छ यद्यपी ग्याँस र एभियसन फ्यूलको मूल्य भने थप बढेको देखिन्छ। पेट्रोल र डिजेलको मूल्यमा भएको अस्वभाविक वृद्धिले बजारमूल्यलाई प्रत्यक्ष रूपमा प्रभाव पार्ने नै हुँदा पेट्रोलियम पदार्थको मूल्यवृद्धि सँगसँगै अन्य उपभोग्य वस्तुको बजार मूल्य समेत केही बढेको देखिन्छ। त्यसैगरी एभिएसन फ्युल (ड्युटी), ड्युटीफ्रीको मूल्य वृद्धि भएसँगै हवाई भाडा समेत वृद्धि भएको छ। ग्याँसको मूल्यमा भएको वृद्धिले उपभोक्तालाई थप मार परेको छ। पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य वृद्धिले हवाई भाडा, गाडी भाडा साथै ढुवानी भाडामा समेत चर्को वृद्धि हुँदा उपभोक्ताहरू मूल्यवृद्धिको चपेटामा परेको देखिन्छ।
- बैशाख महिनाभर १ अमेरिकी डलरको न्यूनतम खरिददर रु.१४८.३९ एवं अधिकतम खरिददर रु. १५१.५६ रहेको छ जस अनुसार अमेरिकी डलरको खरिद दरमा २.१३% को

उतारचढाव देखिएको छ। त्यसैगरी समिक्षा अवधीभर १ अमेरिकी डरको न्यूनतम बिक्रीदर रू. १४८.९९ र अधिकतम बिक्रीदर रू १५२.१६ रहेको छ, जस अनुसार अमेरिकी डलरको बिक्रीदरमा २.१२% को उतारचढाव देखिन्छ। बैशाख २१ सम्म निरन्तर उकालो लागेको अमेरिकी डरको मूल्य बैशाख २१ पश्चात ओरालो लागेको देखिन्छ। यसरी अमेरिकी डरको असन्तुलित उतारचढावले बजार मूल्यलाई समेत प्रत्यक्ष प्रभाव पारेको छ।

१३. मूल्य विश्लेषणको आधारमा वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभागले चालनुपर्ने कदमहरू:

बजारमूल्यमा हुने अत्याधिक उतारचढाव तथा कालोबजारी नियन्त्रणका लागि वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभागले साथै सरोकारवालाहरूले देहायका कदमहरू अवलम्बन गर्दा मूल्य नियन्त्रण तथा उपभोक्ता संरक्षण थप प्रभावकारी हुने देखिन्छ।

- ✓ उपभोक्ता संरक्षण सम्बन्धी प्रचलित ऐन, नियम, निर्देशिकाहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने,
- ✓ बजार अनुगमन सघन, नियमित, प्रभावकारी एवं प्रदर्शनीय प्रभाव पार्नेगरी सम्पादन गर्ने,
- ✓ सूचनामा आधारित बजार अनुगमन कार्यलाई प्रभावकारी रूपमा संचालन गर्ने,
- ✓ वस्तु र सेवाको उत्पादन भएको श्रोत, आयात विन्दु देखिनै मूल्यको विश्लेषण गरि विभिन्न तह हुँदै उपभोक्ता सम्म पुगदाको मूल्य यथार्थपरक रहे/नरहेको विश्लेषण गर्ने,

- ✓ पैठारी, उत्पादन तथा विक्री वितरण गरिने हरेक वस्तुमा अधिकतम खुद्रा मूल्य (MRP) अनिवार्य अंकित गर्ने,
- ✓ सिन्डिकेट, कार्टेलिड, कालोबजारी जस्ता अपराध माथि शून्य सहनशीलता अपनाई तुरुन्त कारवाहिको दायरामा ल्याई स्वच्छ, मर्यादित र उपभोक्तामैत्री बजार स्थापना गर्ने,
- ✓ पैठारीकर्ता, उत्पादक, वितरक तथा उपभोक्ता सबैले आ-आफ्नो कर्तव्य, दायित्व र अधिकारको परिपालना गर्ने,
- ✓ आम उपभोक्ताहरूमा उपभोक्ता संरक्षण र अधिकारको विषयमा सचेतना फैलाउन विविध चेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने,
- ✓ विभागले आपूर्ति व्यवस्थापनको सूचना चुस्त, दुरुस्त राख्न सूचना प्रविधिको महत्तम उपयोग गर्ने,
- ✓ बजारको तह तथा वितरणका तहहरू निर्धारण गर्ने, तहहरूलाई यथासम्भव घटाउने,
- ✓ वस्तुको आयातमा निर्भर हुनुपर्ने वर्तमान अवस्थालाई न्यून गर्न उत्पादनमा जोड दिने,
- ✓ उपभोक्ता संरक्षणका क्षेत्रमा कार्य गर्ने संघ संस्था, उद्योगी व्यवसायी, वितरक र विभागबीच निरन्तर समन्वय, सहकार्य र अन्तरक्रिया गरि बजारलाई स्वच्छ, मर्यादित र मूल्य नियन्त्रण गर्न ऐक्यवद्ध भएर कार्य गर्ने,
- ✓ तथ्यांकहरू नियमित संकलन, तथ्यांकको वैधता परिक्षण, प्रशोधन गरि नियमित रूपमा प्रकाशन गर्ने, उपभोक्तालाई सूचित गराउने तथा तथ्यमा आधारित नीति निर्माणलाई जोड दिने,
- ✓ उपभोक्ता संरक्षणसँग सम्बन्धित सबै सरकारी निकायहरूको नियमित समन्वय, छलफल र बैठक गरि कृतिम अभाव, मूल्य वृद्धि, न्यून विजकीकरण, कालोबजारी नियन्त्रण लगायतका कार्य नियन्त्रण गर्न सहकार्य गर्ने।

*** धन्यवाद ***

सन्दर्भ सूची

- वाणिज्य आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण कार्यालयहरू,
- उपभोक्ता संरक्षण ऐन, २०७५ तथा उपभोक्ता संरक्षण नियमावली, २०७६, नेपाल कानून किताब व्यवस्था समिति।
- बजार अनुगमन निर्देशिका, २०७९, उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय, सिंहदरबार, काठमाडौं।
- आ.व. २०८२/८३ को प्रथम चौमासिक मूल्य विश्लेषण प्रतिवेदन २०८२
- आ.व. २०८२/८३ को चैत्र महिनाको मूल्य विश्लेषण प्रतिवेदन २०८२,
- खाद्य किराना व्यावसायी संघ काठमाण्डौ,
- <https://kalimatimarket.gov.np/price>
- <https://www.nrb.org.np/forex/>
- www.noc.org.np/retailprice
- www.kbsnepal.org.np
- <http://www.dairydev.com.np/>